

Slovesa - část 2 (shoda podmětu s přísudkem)

Základní pravidlo pro shodu přísudku s podmětem v množném čísle

JEDEN PODMĚT v plurálu

	Shoda podle formy	
rod mužský životný	-i	<i>Klavíristé zahráli skladby autorů.</i>
rod mužský neživotný	-y	<i>Kláštery byly konfiskovány.</i>
rod ženský	-y	<i>Ženy připravovaly večeři. Děti stály před domem. Oči mě bolely.</i>
rod střední	-a	<i>Auta stála před domem. Děvčata pracovala.</i>

Měkké -i v koncovce adjektiva ve jmenném tvaru, pokud se nachází v 1. pádu:

*Chlapci běhali bosí. Muži byli zdraví. (X Viděl muže běhat bosy. = mlády, Viděl jít muže samy.)
Ženy byly zdravý. Děti byly zdravý. Děvčata byla zdravá.*

	Shoda podle smyslu	
věty s všeobecným (nevyjádřeným) podmětem	-i	<i>Hlásili to v rozhlase.</i>
shoda pro 5. pád (vokativ)	-i / -y	<i>Kam jste se, <u>muži</u>, poděli? Proč jste, <u>děti</u>, nepřišly? <u>Děvčata</u>, zapomněla jste se přihlásit. Proč jste se, <u>lidičky</u>, nezeptali?</i>

1) Doplňte koncovky přičestí (jeden podmět):

Děti si hrál __. Okna se otevřel __. Kořata mňoukal __. Otep __ se rozvázal __. Nerozuměl __ jsme, protože přístroje působil __ hluk. Ps __ příběhl __ k pánovi. Koně se vzeplal __ a dal __ se do klusu. Zvony se rozezněl __ a lidé spěchal __ na mši. Státy mezi sebou uzavřel __ dohody. Břízy šelestil __ a z hloub __ lesa se ozýval __ ptáci, jejich zpěvy byl __ slyšet široko daleko. Jeho oči těkal __ z místa na místo, až utkvěl __ na obrazech, které zdobily __ stěny pokoje. Lidičky stonal __. Ps __ poštipal __ lesní včely a zahnal __ je na útěk. Auta se rozjel __. Dny se nekonečně vlekl __. Zlí jazykové tvrdil __, že se odstěhoval. Nadešl __ dni plné radosti. Na letišti stál __ letadla. Divadla měl __ vyprodáno, dvě kulturní vystoupení sklídl __ úspěch. Oddíly vojáků pochodoval __. Co dával __ včera v televizi? Sáně táhl __ koně.

NĚKOLIKANÁSOBNÝ PODMĚT (= dva a více podmětů)

Pokud se podmět skládá z více slov různých rodů, uplatňujeme pravidlo o přednosti rodů: mužský životný má přednost před všemi ostatními, pak následuje ženský a muž. neživotný, oba mají přednost před rodem středním (ten stojí v hierarchii na nejnižší pozici).

Když podměty stojí PŘED přísudkem:

- a alespoň 1 substantivum je rod muž. život. → ve shodě -i = *Muži a ženy navštívili výstavu.*
- podměty rodu mužského neživotného: -y = *Hrady a zámky se otevřely turistům.*
- a neobsahují-li podměty žádné jméno muž. rodu -y = *Jehňata a (ty) ovce se pásly na louce.*
- a v podmětu jen substantiva žen. rodu -y = *Firma a obec uzavřely dohodu.*

Matka s dcerou šly. Obě tety přijely.

- a podměty **jen rodu středního** -a = Kořata a housata byla na dvoře.
- a podměty jsou **rodu ženského a středního (žádný muž. rod)** -y = Krávy a telata stály. (nikoli ..stála)
- a v podmětu je **několik subst. rodu stř. a minimálně jedno je v jednotném čísle** -y = Slovensko a Polsko podepsaly smlouvu Kotě a kůzlata zůstaly na dvoře.
(X kořata a kůzlata zůstala...)
Zrcadlo a okna se leskly.
(X Zrcadla a okna se leskla.)

Je-li v podmětu substantivum s předložkou „s“, shoduje se přísudek:

- 1) s rodem substantiva v nominativu (tedy podle toho, u něhož předložka „s“ není)
→ Dívky s hochy se vrátily. Matky s kojenci měly vyhrazeno oddělení.
- 2) dle přednosti rodů (zde dostává přednost rod mužský životný, tj. substantivum pojící se s předložkou „s“):
→ Dívky s hochy se vrátily. Matky s kojenci měli vyhrazeno oddělení.

Když podmět stojí ZA přísudkem

V tomto případě platí pravidlo o přednosti rodů nebo se shoda určuje i podle jména, které stojí přísudku nejbliže (toto druhé pravidlo nelze uplatnit v předchozím případě, kdy podměty stojí před přísudkem!!!)

shoda dle nejbliže stojícího jména u přísudku -i (podle mužů – živ. muž.) Do kavárny vešli ženy i muži.
-y (podle nejbliže stojících žen) Do kavárny vešly ženy i muži.

V divadle byl otec a matka. // V divadle byli otec a matka.

Smlouvu podepsalo Slovensko a Česká republika. // Smlouvu podepsaly Slovensko a Česká republika.
(ani jedno subst. není muž. živ. rodu, tedy ve shodě -y)

Je-li v podmětu substantivum s předložkou „s“, shoduje se přísudek:

- 1) s rodem substantiva v nominativu
→ Vrátily se už dívky s hochy? V divadle byla matka s otcem.
- 2) dle přednosti rodů (zde dostává přednost rod mužský životný, tj. substantivum pojící se s předložkou „s“)
→ Vrátily se už dívky s hochy? V divadle byli matka s otcem.

2) Doplňte koncovku příčestí (NP před přísudkem):

Hoši a dívky zatančil __ valčík. Časy i lidé se změnil __. Kopce, pole i údolí se ztrácel __ v mlze. Oba balíky i jejich obsah byl __ poškozen __. Kočka a kořata se vyhříval __ na zápraží domu. Dědeček, babička a obě naše tety k nám přišl __ na návštěvu. Vytrvalost a píle mu přinesl __ úspěch. Sestry a bratr se brzy vrátil __ a všechno mi vyprávěl __. Teta se strýcem šl __ nakoupit, ale v obchodě měl __ zavřeno. Auta, autobusy a tramvaje na křižovatce zastavil __, děvčata přešl __ na druhou stranu. Kosí i jejich mládřata poskakoval __ ve větvích stromu. Malá ovce a berani se pásli __ na louce. Přístroj a člověk pracoval __. Stádo ovcí a jehňata se pásli __ na louce. Bílé ovce s jehňaty se pásli __ na louce. Ulice a náměstí se plnil __ turisty. Jedna slepice a kuřata se procházel __ po dvoře. Kočka a kotě spal __ v košíku. Ministerstvo a některá nakladatelství si vyměnili __ dopisy. Unavená výletnice s průvodci se vrátil __ z túry. Kořata a štěňata se dobře snášel __. Kořata a štěně se dobře snášel __. Kotě se štěnětem si hrál __. Miliony much, komárů a drobného hmyzu sužoval __ turisty. Hordy jezdců se přehnal __ ulicí.

3) Doplňte koncovku příčestí (NP za přísudkem):

Návštěvu vítal __ ženy, muži i děti. V soutěži vystoupil __ pěvecké sbory i sólisté. Na školní výlet jel __ dívky i chlapi. Večer šl __ matka s otcem do divadla. Po dvoře běhal __ kuřata, slepice a kohouti. Na

louce se pásli __ jehně a jedna ovce. Na louce se pásli __ jehňata s beranem. Pozornosti se těšil __ šelmy,

dravci i plazi. Nad potokem přeletěl __ vážky a pestří motýli. Před lovci prchal __ sloni, zebry a žirafy. Na koncertě vystupoval __ pianistka a houslista. Na koncertě vystupoval __ pianistka s houslisty. V tamějším podniku pracoval __ kuchař a tři pomocné síly. Z hor se vrátil __ obě výpravy i jejich zdatné vedoucí. Závodů se zúčastnil __ Norsko, Itálie a Švédsko.

Kolisání v životnosti několika neživých substantiv (viz úvodní teorie v PČP):

Kolisání se týká několika substantiv muž. rodu (většinou zakončených na -ec, -č, -tel – ledoborec, zavináč, ukazatel) označující neživé věci. Problém může z hlediska správného určení shody způsobit množné číslo. V 1. pádu pl. totiž tato substantiva mají dva tvary. Jeden připomíná zakončením rod neživotný (ty *ledoborce* - stroje, ty *slanečky* - hrady, ty *ukazatele* - stroje, ty *mikroby* - hrady), druhý rod životný (ti *ledoborci*, ti *slanečci*, ti *ukazatelé*, ti *mikrobi* – páni, muži / pánové, mužové).

Postupujeme podle gramatického tvaru substantiva, tedy dle koncovky. Je-li vybrané neživotné substantivum v muž. rodě užito v životném tvaru, zakončení ve shodě je též životné a naopak:

Zákeřní mikroby napadli psa. X *Zákeřné mikroby napadly psa.*

(všimněte si rovněž měnícího se zakončení u adjektiva – zákeřní X zákeřné)

Rozdíly: ty dřevěné ukazatele (stroje) stály na cestě X ti dřevění ukazatelé (mužové) stáli na cestě
ty mohutné ledoborce (stroje) pluly X ti mohutní ledoborci (muži) pluli
chutné slanečky (hrady) přišly vhod X chutní slanečci (páni) přišli vhod
papírové draky (hrady) létaly nad polem X papíroví draci (páni) étali nad polem

4) Doplňte koncovky (typ uzenáč, slaneček, vodič, nosič, ukazatel atd.):

Vysokohorští nosič __ odpočíval __. Vodič __ velbloudů vystupoval __ v příbězích. Železn __ nosič __ na kole se prohýbal __. Kovy jsou dobré vodič __ proudu. Dřevěné koníčky se houpal __. Slaneček __ byl __ nasolen __. Torpédoborc __ se potopily. Ekonomické ukazatel __ byly publikovány. Slanečky nám chutnal __. Houpací koníčky se mu líbil __. Ekonomičtí ukazatel __ byl __ publikován __. Torpédoborci plul __ a uvolňoval __ cestu lodím. Dřevění ukazatelé byl __ poškozen __ vandaly. Papírov __ draky vzlétl __ k nebesům. Na nebi se objevil __ bílé beránky. Přišl __ teplé dny, poslední sněhuláci roztál __.

Pokud je v podmětu výraz označující množství ve spojení se substantivem rodu muž. živ. v 2. p. plurálu, např. **řada (lidí), skupina, zástupy, několik**, bývá shoda podle smyslu:

Davy se shromáždily a přivítaly prezidenta. (jestliže první část věty substantivum živ. rodu neobsahuje, koncovky obou přísudků stejné)

Davy lidí se shromáždily (vždy jen dle davů) *na náměstí, aby přivítali (buď dle lidí, nebo dle davů) prezidenta.*

Několik umělců přijelo, aby pověděli / povědělo své zkušenosti.

Skupina turistů se sešla, aby si vyprávěli / vyprávěla o svých plánech.

5) Doplňte (věty s podmětem „davy, tisíce, miliony, zástupy):

Skupiny chodců se zastavoval __ u poutavé výlohy. Stovky turistů byl __ poškozen __ krachem CK. Stovky turistů byl __ poškozen __ krachem CK, po návratu domů se všichni obrátil __ na soud. Tisíce lidí přišl __, aby zhlédl __ nový film. Několik umělců přijel __, aby vypověděl __ své zkušenosti. Davy posluchačů se tísnil __ před vchodem. Tisíce řidičů byl __ uvězněn __ na dálnici D1. Tisíc řidičů byl __ uvězněn __ na dálnici. Davy lidí se shromáždil __ na náměstí, aby přivítal __ prezidenta. Náměstím se valil __ zástupy lidí. Davy lidí se tlačil __ ven. Přijel __ k nám skupina dívek, aby nám ukázal __ lidové zvyky.